

Odporúčania a závery z workshopu „SÍDLA A BIODIVERZITA“ z 9.-10. septembra 2020 v Poprade

Vypracovala RNDr. Mgr. Oľga Slobodníková, PhD.
vedúca odboru starostlivosti o sídla, regióny a krajinu
Slovenská agentúra životného prostredia

9. sept. 2020

Otvorenie workshopu za SAŽP

RNDr. Mgr. Oľga Slobodníková, PhD., vedúca odboru starostlivosti o sídla, regióny a krajinu zo SAŽP v sále privítala všetkých účastníkov workshopu, predniesla prejav na tému „Sídla a biodiverzita“ s tým, že poukázala na zvláštnosť biodiverzity v mestách, teda v špecifickom priestore, ktorý vybudoval človek. Na záver príhovoru popriala úspešný priebeh workshopu.

V rámci zhodnotenia a záverov z workshopu som uviedla tieto informácie:

„Žijú tu s nami – ochrana vtákov a netopierov v urbánnom prostredí“

Mgr. Radim Tomáš, občianske združenie EKOTON

- Podal info o tom, ako sa dajú REÁLNE chrániť netopiere a iné vtáky v urbánnom prostredí;
- Ešte PRED zateplením, príp. pred rekonštrukciou budovy treba zobrať do úvahy fakt, že sa na budove môžu zahniezdiť vtáky;
- Podal info ako postupovať v takomto prípade (koho, kde, ako informovať);
- Uviedol príklady dobrej praxe, ktoré robí EKOTON, ich činnosť je humánna a prínosná.

„Spracovanie dokumentov regionálnych územných systémov ekologickej stability pre potreby vytvorenia základnej východiskovej bázy pre reguláciu návrhu budovania zelenej infraštruktúry (RÚSES II)“

Ing. Marta Slámková, Slovenská agentúra životného prostredia

- Teoretická prednáška zameraná na dokumentáciu RÚSESII;
- Vyhotovených je 42 dokumentácií RÚSES (t.j. 42 okresov), na niektorých okresných úradoch už prebieha schvaľovací proces;
- Po schválení bude dokumentácia východiskovým materiálom pre ochranu prírody, územný rozvoj a plánovanie;
- RÚSES II budú zverejnené na webe SAŽP;
- Diskusia: Individuálne otázky počas coffee breaku.

„Strešná zeleň ako nástroj zvyšovania biodiverzity miest.“

Mgr. Ing. Marek Sobola PhD., autorizovaný krajinný architekt, Sobola s. r. o.

- Z hľadiska urbánnej architektúry a biodiverzity v meste veľmi zaujímavá prednáška;
- Dostali sme info o funkciách strešnej zelene, o tom, čo je to extenzívna a intenzívna strecha;
- Porovnanie obrázkov strechy bez zelene a strechy so zeleňou; strecha bez zelene = pustá, smutná, schátralá; strecha so zeleňou má vysokú estetickú funkciu, produkuje kyslík, zadržiava vodu a ďalšie funkcie;
- Dozvedeli sme sa, akými spôsobmi sa dá strecha zazeleniť, obnoviť a zrekonštruovať strecha, príp. iná horizontálna plocha v meste;
- Príklad zazalenenia historickej pamiatky z Nemecka (hradný múr) a príklad zo Slovenska.
- Diskusia: Kde na Slovensku sa už realizovali zelené strechy? Predovšetkým v Bratislave, v Žiline, na Záhorí, pomaly sa to rozbieha. Podrobnejšie opísal projekty zelených striech, ktoré na Slovensku už úspešne fungujú.

„Potenciál šírenia rastlín v mestskom prostredí“

Ing. Juraj Modranský, PhD., TU Zvolen

- Výskyt invázných rastlín v meste Levice – výskum na TUZVO v r. 2015;
- Porovnanie stavu invázných rastlín v r. 2005 a 2015 (t. j. po 10 rokoch);
- Množstvo a druhy inv. rastlín za 10 rokov narástol, v niektorých prípadoch až enormne (t.j. 100-600 násobne a viac);
- Inv. rastliny si hľadajú spôsoby ako prežiť, napr. vypúšťajú veľa výhonkov, majú veľa semiačok, jednoducho povedané nechcú sa dať zlikvidovať;
- Prednášajúci sa na svojom pozemku snaží 11 rokov zbaviť inv. rastlín ekologickým spôsobom, množstvo sa znížilo, avšak nezbabel sa ich úplne;
- Diskusia: Ako sa majú majitelia pozemkov postarať o likvidáciu inv. rastlín ekologickým spôsobom? Laici to nedokážu, lebo nemajú dostatočné vedomosti ako na inv. rastliny. Niekedy dokonca narobia viac škody ako osohu, lebo si myslia, že ich spôsob likvidácie inv. rastlín je správny, no paradoxne tým spôsobia rozšírenie, napr. kosením v nesprávnom období. Samosprávy sa snažia likvidovať inv. rastliny, no je to boj na dlhé obdobie.

„Organizovaná divočina v mestách“

Mgr. Jana Bozáňová, Prírodovedecká fakulta UK Bratislava

- Príklad projektu v meste Wismar (Meklenbursko-Predpomoransko, bývalá NDR) o tom, ako do mesta zaviesť „divočinu“, t. j. prírodné prvky;

- Lokalizácia „divočiny“ univerzitný kampus (t. j. Campus Wismar);
- Obrázky súčasného stavu a vizualizácia, t. j. zakomponované prvky „divočiny“ v kampuse;
- Dôležitosť symbiózy urbánneho plánovania a plánovania „divočiny“;
- Diskusia: Má tento projekt šancu uspieť? Má veľkú šancu uspieť, lebo je podporovaný nemeckou nadáciou (Deutsche Bundesstiftung Umwelt), ktorá má dobré meno, miestnou vysokou školou (Hochschule Wismar) a nie sú potrebné množstvá potvrdení z rôznych úradov a inštitúcií na realizáciu projektu. Prednášajúca podala ďalšie detailnejšie informácie ako dobre funguje spolupráca a komunikácia medzi nemeckými subjektami v rámci plánovania, uznania biodiverzity v meste, hľadania pozitív a správnych riešení.

Prehliadka Popradského rašeliniska so sprievodcom a odborným výkladom

doc. RNDr. Rudolf Šoltés CSc., Výskumný ústav vysokohorskej biológie Žilinskej univerzity, emeritný docent

- Viac ako 20 ročný výskum tohto rašeliniska robil práve p. doc. RNDr. R. Šoltés, CSc.;
- Podal zaujímavé informácie, napr. rašelinisko je napájané aj z dažďových zrážok, a aj zo spodnej vody;
- Rašelinisko je pozostatkom väčších komplexov slatín a slatinných lúk, ktoré boli odvodnené a premenené na polia;
- Reprezentuje zanikajúce typy biotopov mokradí s hojným výskytom celého radu vzácnych, ohrozených a chránených druhov rastlín a živočíchov;
- Rovnako tu žije množstvo ďalších druhov bezstavovcov, ale aj stavovcov (obojživelníky, plazy, vtáky);
- Prejavuje sa vplyv viacerých zásahov človeka v minulosti aj v súčasnosti (odvodnenie, ťažba rašeliny, zavážanie stavebným odpadom, zastavanie časti lokality);
- Veľkým problémom je zarastanie rašeliniska trstinou a drevinami a z toho vyplývajúca zmena vodného režimu a strata biodiverzity;
- Pokusy o vyhlásenie lokality za chránený areál boli zatiaľ neúspešné, no Mesto Poprad uvažuje nad vyhlásením v r. 2021.

Prehliadka mestského parku a chodníka pre peších, ktorý spája želez. stanicu a smeruje do centra

Ing. Daniela Gerčák Polaštková z MsÚ Poprad

- Priamo v parku bola prednáška o minulom a súčasnom využívaní tohto priestoru;

- Porovnali sme fotografie z minulosti a zo súčasnosti; dozvedeli sme sa o plánovaní obnovy priestoru, o postupnosti krokov a financovaní po etapách iba z rozpočtu mesta;
- Ďalšie pozitíva: strecha nad chodníkom, osvetlenie, monitorovanie kamerami (bezpečnosť); lavičky; zachovanie drevín a výsadba nových drevín, kríkov, kvetov; estetické prostredie;
- Havrany v parku a ich ekologické premiestnenie.

10. sept. 2020

„Súťaž ENVIROMESTO 2019: Banská Bystrica – víťazné mesto v kategórii B“ (Ekosystémový prístup pri obhospodarovaní lesov mesta Banská Bystrica)

Ing. Eduard Apfel, LESY SR, štátny podnik

Ing. Milan Lichý, 2. zástupca primátora mesta Banská Bystrica

- Charakteristika lesného majetku Mesta B.Bystrica (výmera, nadm. výška, orografické celky, drevinové zloženie);
- Prírode blízke postupy pestovania lesa (PBOL) boli uvedené aj na mapách a obrázkoch a to na príklade lokality Svrčinník; ako aj na príkladoch rôznych typov sklonu terénu;
- Uvedené praktické príklady (na fotografiách + komentár) ako sa „prebudoval“ porast na princípe PBOL;
- Jeden z princípov ekosystémového prístupu je: zanechať pre budúce generácie pestrý lesný ekosystém s vysokým stupňom biodiverzity, čo je samozrejme predpokladom pre zabezpečenie kvalitného životného prostredia pre človeka v budúcnosti;
- Vyhlásenie pralesových zvyškov v lesoch mesta Banská Bystrica (cca 327 ha v piatich lokalitách);
- Ochrana chránenej dreviny tis obyčajný prostredníctvom špecifických pestovných postupov;
- Zachováva sa symbióza ochrany lesov a hospodárenia v lesoch

„Rozvoj sídiel a ochrana migračných koridorov veľkých cicavcov“

Mgr. Barbara Immerová, WWF Slovensko

- Jedinečnosť Karpát – nízka miera fragmentácie, vďaka čomu tu prežívajú aj druhy náročné na priestor;
- Téma sa rieši v rámci projektu ConnectGreen (zapojená do tohto projektu je aj SAŽP/Odbor starostlivosti o sídla, regióny a krajinu);

- Projekt rieši: rozvoj sídiel, bariéry, úbytok biodiverzity, fragmentáciu, mortalitu živočíchov, ako aj migračné koridory, ekodukty, kritické miesta na diaľniciach, návrh na ochranu migračných koridorov a spoluprácu aktérov v danom území;

„Tvorba, stav a prognóza biodiverzitných plôch na príklade mesta Levice“

Ing. Dušan Daniš, PhD., poslanec mestského zastupiteľstva v Leviciach

- Biologické a biotechnické opatrenia: zmena manažmentu kosenia na výšku 10 cm a viac, čo bolo pre obyvateľov nepochopiteľné: Prečo sa nekosí na 3-5 cm?
- Funkcie trávnikov, rôznych rastlinných spoločenstiev, biodiverzita v meste, ako funkcia štruktúry krajiny;
- Situácia verejnej zelene v Leviciach zobrazená na mapke; Zámer - Ekologická kvalita sídla; Ekonomický aspekt biodiverzitných plôch; prognóza;
- Zmena myslenia u ľudí: akceptujú kosenie plôch na úroveň 10 a viac cm, sú spokojnejší s biodiver. plochami, zvykajú si a aktivity berú pozitívne;
- Diskusia: Sú plánované zmeny v centrálnej časti Levíc? Zatiaľ je to „boj“ s architektmi, zároveň je málo financií na ozelenenie, hoci plány sú.

Aj mesto BB, a zrejme každé mesto, má problém s malými finančnými prostriedkami určenými na ŽP. Preto obyvateľom i poslancom BB vysvetľujú pozitíva, v rámci miest si odovzdávajú skúsenosti, a to aj z dnešného dňa = odovzdanie si skúseností z mesta Levice pre B. Bystricu a opačne. Dôležité je hľadanie partnerov, spolupráca medzi ŠOP, univerzitami a mimovládny sektorom, ako aj privátnym sektorom.

Koľko financií ide/by potrebovalo mesto BB/Levice z EÚ zdrojov na ŽP? Presnú sumu p. Lichý nevedel povedať, no uviedol, že na ŽP ide menej financií, ako by potrebovali. V Leviciach ide na ŽP okolo 100 tis. eur zo 7 mil. rozpočtu/rok, uviedol D. Daniš, čo je tiež málo a potrebovali by viac.

„Problematika opel'ovačov s dôrazom na urbánne prostredie“

Ing. Libor Ulrych, PhD., Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky

- Stopa po prvej včele: pravčela uložená v jantáre (fosília) v severnej Barne;
- Funkcie včely, opel'ovačov, biotopy opel'ovačov, ekonomický a zdravotný prínos včiel, ohrozenia včiel a opel'ovačov (intenzívne poľnohospodárstvo, pesticídy, urbanizácia, klimatická zmena a ďalšie);
- Urbánne prostredie a včely, kultúrna púšť; pozitíva: komunitné záhrady, pestré parky, kvitnúce plochy, zmenený režim kosenia, hmyzie hotely, úle/včely v meste (v BA na budove Slov. sporiteľne, Tomášikova 48, BA, v Prezidentskom (Grasalkovičovom) paláci);
- Príklad starostlivosti o včely z CEEV Živica.

„Zelená infraštruktúra v sídlach miest“

doc. Ing. Ľubica Midriaková Zaušková, PhD., Slovenská agentúra životného prostredia

- Biodiverzita – ekosystémové služby – zelená infraštruktúra;
- Prvky zelenej a modrej infraštruktúry; Ciele európskej ZI; ZI v mestách (uvedené príklady zo Slovenska), dokumenty a nástroje v tvorbe ZI.

„Mokrade v urbanizovanom prostredí“

Mgr. Eva Klemmová Gregušková, Slovenská agentúra životného prostredia

Ing. Mária Garčárová, Slovenská agentúra životného prostredia

- Charakteristika mokradí, t. j. čo sú, kde sa vyskytujú, legislatívna ochrana mokradí;
- Ekosystémové služby mokradí (t.j. funkcie mokradí); mokrade v sídlach;
- Príklady mapovania mokradí v mestách Žilina, Trnava, Bratislava, Prešov, Trenčín s obrázkami; koreňové čističky odpadových vôd;
- Význam obnovy a ochrany mokradí.

Odporúčania, závery a ukončenie workshopu „Sídla a biodiverzita“

1) Nutná spolupráca zainteresovaných aktérov v rámci budovania sídiel a biodiverzity, pretože:

- nedá sa ísť proti sebe, t. j. ochranári proti územným plánovačom, environmentalisti proti architektom, mimovládne inštitúcie proti štátnym inštitúciám a pod.;
- niekedy sa nedá ísť už ani popri sebe, napr. lesníci a ochranári;
- dá sa ísť len spoločne, t.j. zainteresované strany spolu: územní plánovači + ochranári + architekti + environmentalisti + stavbári + lesníci + ekonómovia + mimovládky + štátne inštitúcie + podnikatelia a ďalší aktéri v území.
- Kľúčová je teda vôľa: „Tam, kde je vôľa, tam je aj cesta.“
- Potreba zvýšenia financií na starostlivosť o ŽP v mestách, t.j. navýšiť rozpočty miest tak, aby bol dostatok financií na ŽP a na biodiverzitu.

2) Prínos workshopu: odznelo 11 odborných prednášok a uskutočnili sa 2 exkurzie v teréne.

V rámci prednášok sa účastníci dozvedeli: zaujímavé a nové informácie, ktoré sa týkali miest, ich rozvoja, konkrétnych aktivít miest v rámci ŽP a biodiverzity, príkladov dobrej praxe zo Slovenska i zo zahraničia. Účastníci workshopu získali nové poznatky a aj inšpirácie. Spoznali Popradské rašelinisko i nový mestský park a chodník v Poprade v rámci odbornej exkurzie a dozvedeli sa o nich nové a prínosné informácie.

3) Z diskusií vyplynulo, že **je potrebná spolupráca miest**, zdieľanie príkladov dobrej praxe, nadviazanie kontaktov a výmena skúseností. Predstavitelia miest B. Bystrica (viceprimátor M. Lichý), Levice (poslanec mest. zastupiteľstva D. Daniš), Poprad (prednosta okr. úradu J. Bednár) sa dohodli práve počas tohto workshopu, že pôjdu do spolupráce.

Účastníci sa zhodli, že je potrebné budovať a chrániť biodiverzitu v mestskom prostredí a sú ochotní zdieľať svoje skúsenosti a poznatky. Znova dôraz na navýšenie financií pre samosprávy, aby sa v rámci ŽP mohlo urobiť ešte viac dobrých a prínosných projektov a aktivít.

4) Výstavu „Zelená infraštruktúra v sídlach miest“, ktorá bola inštalovaná v prednáškovej sále, si pozrel každý účastník a výstava zaujala svojím obsahom ako aj fotografiami. Organizátori (Odbor starostlivosti o sídla, regióny a krajinu zo SAŽP) dostal na túto výstavu pozitívnu spätnú väzbu. Výstava je putovná a bude inštalovaná vo viacerých mestách SR.

5) SAŽP na svojom **webe zverejní prezentácie prednášajúcich**, aby boli k dispozícii pre účastníkov i verejnosť. Link: <https://www.sazp.sk/zivotne-prostredie/starostlivost-o-zivotne-prostredie-3976/workshop-sidla-a-biodiverzita/>

6) Každému účastníkovi workshopu organizátori **pošlú link**, z ktorého si môže prezentácie prednášajúcich stiahnuť.

7) Na záver sa vedúca odboru starostlivosti o sídla, regióny a krajinu zo SAŽP RNDr. Mgr. Oľga Slobodníková, PhD. **podakovala všetkým** účastníkom, organizátorom, prednášajúcim a moderátorom za výborný priebeh workshopu, príjemnú pracovnú atmosféru a všetkých pozvala na ďalší workshop „Sídla a biodiverzita“, ktorý bude v r. 2021.

10. septembra 2020 v Poprade

Zapísala a prečítala: RNDr. Mgr. Oľga Slobodníková, PhD.
Vedúca odboru starostlivosti o sídla, regióny a krajinu
SAŽP, Banská Bystrica